

Motion till riksdagen 2018/19:367

av **Henrik Vinge (SD)**

Sex timmars arbetsdag för personal inom hemtjänst och omsorg

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrade arbetsvillkor för personal inom hemtjänst och omsorg och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Hos många äldre och sjuka är hjälp från hemtjänsten oumbärlig när det gäller att sköta de dagliga bestyren. För den som är ensam och har svårt att ta sig ut kan hemtjänstpersonalens betydelse bli ändå större.

Samtidigt vittnar allt fler som arbetar inom hemtjänsten om tunga arbetsdagar med tilltagande tidspress. Många har sökt sig till yrket för att man vill hjälpa de som behöver det och finner en tillfredsställelse i att kunna göra det lilla extra för de man assisterar. För den som är ensam kan en liten fikastund betyda mycket. Frustrationen och det dåliga samvetet över att behöva jäkta iväg till nästa arbetsuppgift gör att många tyvärr börjar vantrivas med sitt arbete. Andelen av hemtjänstens personal som allvarligt funderat på att sluta har ökat stadigt under 2000-talet och motsvarar nu ungefär hälften av de anställda. I en nordisk jämförelse ligger Sverige sämst till.¹

Flera studier har kunnat visa på en tilltagande försämring av arbetsvillkoren och på ökad ohälsa hos hemtjänstpersonalen.² Personalbrist på grund av sjukdom, annan ledighet eller vakanta tjänster har ökat stadigt sedan början av 2000-talet. År 2015 angav i genomsnitt var tredje anställd inom hemtjänsten att det saknades personal varje given dag. Sex av tio uppgav att det saknades personal någon gång i veckan.³

¹ Szebehely, Stranz & Strandell. (2017) Vem ska arbeta i framtidens äldreomsorg? Arbetsrapport. Stockholms universitet. s. 8 f.

² Trydegård, G.B. (2012) Care work in changing welfare states: Nordic care workers' experiences. *European Journal of Ageing*, 9(2): 119-129; Kommunal (2015) Plats för proffsen – ett alternativ till New Public Management i hemtjänsten; Forte (2016) Arbetsmiljön i kvinnodominerade sektorer. Förstudie inför utlysning av forskningsmedel.

³ Szebehely, Stranz & Strandell. (2017) Vem ska arbeta i framtidens äldreomsorg? Arbetsrapport.

Den svenska hemtjänstpersonalen är betydligt mer missnöjd med sina arbetstider än sina nordiska kolleger. Ett viktigt skäl till detta är naturligtvis de delade turerna. Ett annat skäl är sannolikt kombinationen av olika skift vilket är vanligare i Sverige än i övriga nordiska länder. En anställd kan arbeta både kontorstider, kvällstider och helger om vartannat. Ett tredje skäl till missnöjet är sannolikt att en vanlig arbetsdag är längre i Sverige än i Danmark och Norge. I de senare länderna räknas lunchen normalt sett in i arbetstiden och utöver det är arbetsveckan några timmar kortare. I genomsnitt blir arbetsdagen över en timme kortare varje dag.⁴

Åttatimmarsdagen härrör från arbetarrörelsens krav om arbetstidsförkortning enligt modellen att ett dygn ska bestå av åtta timmars arbete, åtta timmars frihet och åtta timmars vila. Sedan 1970-talet har en normalarbetsvecka uppgått till 40 timmar. Detta har inte förändrats trots omfattande effektivisering och avsevärd produktionsökning.

För många heltidsarbetande är det ständigt brist på tid och ork som gör att man inte kan spendera så mycket tid man skulle vilja på familjeliv, fritidsintressen, motion och bildning. Som ett svar på detta har man från regeringens sida genomfört reformer för att förenkla "livspusslet". Exempel på detta är RUT och ROT som möjliggör för fler att leja bort olika tidskrävande beting. Dessa reformer har förenklat för många men kommer inte alla till del. Många av de som arbetar inom hemtjänsten har trots tillgängliga skatteavdrag inte tillräckliga ekonomiska möjligheter att leja bort hemarbete. I kombination med ett arbete som för många är så pass tungt att kroppen till slut inte orkar mer än deltid gör detta att många hemtjänstanställdas situation är ekonomiskt ansträngd och att man får svårt att få vardagen att gå ihop.

Mot krav om att minska normalarbetstiden har framförts att arbetstidsförkortning skulle försämra Sveriges konkurrenskraft internationellt. Detta argument har inte samma bäring på den offentliga sektorn som på den privata.

Vidare har framförts att bristen på arbetskraft inom hemtjänst och omsorg i allmänhet skulle kunna förvärras om arbetstiden förkortades till sex timmar från dagens åtta timmar. En sådan reform riskerar då att förvärra de problem som beskrivits ovan. Jäkten och stressen skulle kunna öka om samma bestyr ska hinnas med på sex timmar istället för som på dagens åtta. I de studier som hänvisats till ovan finns mycket som tyder på att vakanser, sjukfrånvaro och brist på arbetskraft är variabler som hänger tätt samman med långa arbetsdagar och ogynnsamma fördelningar av pass, med delade turer som den kanske tyngst vägande faktorn. Mot bakgrund av forskningsläget går det inte att utesluta att med förbättrade arbetsvillkor och kortare arbetstider skulle produktiviteten i vissa sektorer snarare öka än minska.

I dag finns inte tillräckligt med underlag för att säkert kunna avgöra de nettomässiga effekterna av arbetstidsförkortning och övriga reformer beskrivna ovan. Det går inte heller med säkerhet att säga vilken skillnad det skulle göra i produktivitet om arbetstiden förkortades givet att det sannolikt också skulle innebära minskad sjukfrånvaro och färre vakanser.

Stockholms universitet. s 23.

⁴ Ibid. s. 11 f.

För att ta reda på detta och reda ut förutsättningarna för att på allvar förbättra livsvillkoren för både Sveriges hemtjänstpersonal och hemtjänstens brukare bör regeringen utreda möjligheterna att i tillräckligt stor omfattning och under tillräckligt lång tid pröva slopade delade turer och slopade kombinerade skift och införa arbetstidsförkortning till sex timmar per dag för personal i hemtjänsten och den kommunala omsorgen. Ett sätt att göra det vore att anslå resurser för ett test som kan vara verksamt i en enskild kommun under en femårsperiod. Därefter kan resultatet analyseras och möjliggöra välgrundade slutsatser av vad reformerna får för nettoeffekter på kostnader, produktivitet, nöjdhet och hälsa hos brukare och anställda.

Henrik Vinge (SD)